

© Ministerstvo spravedlnosti České republiky, www.justice.cz. [Překlad již zveřejněný na oficiální webové stránce Ministerstva spravedlnosti České republiky.] Povolení k opětovnému zveřejnění tohoto překladu bylo uděleno Ministerstvem spravedlnosti České republiky pouze pro účely zařazení do databáze Soudu HUDOC.

© Ministry of Justice of the Czech Republic, www.justice.cz. [Translation already published on the official website of the Ministry of Justice of the Czech Republic.] Permission to re-publish this translation has been granted by the Ministry of Justice of the Czech Republic for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 9. července 2019 ve věci č. 8351/17 – *Romeo Castaño proti Belgii*

Senát druhé sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že odmítnutí belgických soudů vykonat evropský zatýkácí rozkaz z důvodu rizika porušení článku 3 Úmluvy ve vystavujícím státě nebylo dostatečně odůvodněno, a proto došlo k porušení procesní složky článku 2 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelé, španělští státní příslušníci, jsou dětmi důstojníka, který byl zavražděn v roce 1981 komandem hlásícím se k teroristické organizaci ETA. V roce 2004 a 2005 vydal španělský vyšetřující soudce dva evropské zatýkácí rozkazy (dále i jako „EZR“) ve vztahu k paní N. J. E., která je také španělskou státní příslušnicí a která byla podezřelá ze zastřelení otce stěžovatelů. Příkazem vyšetřujícího soudce v Gentu byla N. J. E. umístěna do vazby a o týden později byly evropské zatýkácí rozkazy prohlášeny za vykonatelné. Odvolací soud nicméně následně odmítl výkon evropských zatýkácích rozkazů s tím, že existují vážné důvody se domnívat, že by jí mohlo být zasaženo do základních práv N. J. E. zaručených článkem 6 Smlouvy o Evropské unii. Paní N. J. E. byla následně propuštěna z vazby. Belgické federální státní zastupitelství proti tomu podalo dovolání a tvrdilo, že odmítnutí extradice pro porušení základních práv dotčené osoby nebylo odůvodněno konkrétními skutkovými okolnostmi prokazujícími zjevné nebezpečí pro její práva, které by mohly vyvrátit domněnku dodržování základních práv vystavujícím státem. Nejvyšší soud dovolání zamítl s tím, že by vydáním skutečně došlo k zásahu do práv N. J. E., jelikož by se ve Španělsku musela podrobit zvláštnímu režimu výkonu trestu odnětí svobody, a to v ponižujících podmínkách, které by mohly být doprovázeny mučením a velmi omezeným kontaktem s okolním světem. V květnu 2015 španělský vyšetřující soudce vydal ve vztahu k N. J. E. nový EZR. Jelikož se belgické soudy domnívaly, že rozkaz neobsahuje takové skutečnosti, které by je vedly k odlišnému závěru, rozhodnutí o odmítnutí předání N. J. E. bylo totožné jako v prvním případě.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 2 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali porušení článku 2 Úmluvy ze strany belgických soudů s tím, že rozhodnutí nevykonat evropský zatýkácí rozkaz brání stíhání údajné pachatelky vraždy jejich otce španělskými orgány.

a) K přijatelnosti

K námitce vlády, že stěžovatelé nepodléhali jurisdikci Belgie, ale jen jurisdikci Španělska, Soud připomněl, že povinnost vykonat účinné vyšetřování podle článku 2 Úmluvy sice stíhá v zásadě jen stát, v jehož jurisdikci se nacházela oběť v okamžiku svého úmrtí, avšak zvláštní okolnosti případu mohou odůvodňovat odklon od této zásady (*Rantsev proti Kypru a Rusku*, č. 25965/04, rozsudek ze dne 7. ledna 2010, § 243–244). V projednávané věci nicméně nejde o situaci, kdy by belgické orgány měly povinnost vyšetřovat úmrtí otce stěžovatelů samy, ale toliko o povinnost spolupracovat se

španělskými orgány tak, aby tyto mohly úmrtí vyšetřit. Dle Soudu je proto namístě uplatnit zásady stanovené ve věci *Güzelyurtlu a ostatní proti Kypru a Turecku* (č. 36925/07, rozsudek velkého senátu ze dne 29. ledna 2019). V projednávané věci N. J. E. odcestovala do Belgie, kde se stále nachází. V rámci systému EZR byly belgické orgány informovány o úmyslu španělských orgánů ji trestně stíhat a zároveň požádány o její zatčení a předání. Mezi stěžovateli a Belgií proto existoval jurisdikční vztah ve smyslu článku 1 Úmluvy. Námitku neslučitelnosti stížnosti s Úmluvou *ratione loci* Soud odmítl.

Ve vztahu k vyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy Soud konstatoval, že v řízení o výkonu EZR není belgickým zákonem ani rámcovým rozhodnutím Rady ze dne 13. června 2002 č. 2002/584/SVV o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy předpokládáno účastenství či možnost zásahu osob v postavení stěžovatelů. Stěžovatelé proto neměli k dispozici žádné účinné vnitrostátní prostředky nápravy, a není tak možné jejich stížnost odmítnout pro nevyčerpání takových prostředků.

b) K odůvodněnosti

Soud úvodem konstatoval, že v projednávané věci jde o určení rozsahu a obsahu procesní povinnosti Belgie spolupracovat za daných okolností případu na vyšetřování úmrtí otce stěžovatelů a následné posouzení, zda žalovaný stát této povinnosti dostál.

Soud připomněl relevantní zásady stanovené ve věci *Güzelyurtlu a ostatní proti Kypru a Turecku* (cit. výše, § 232–235), ve které poukázal na kolektivní charakter Úmluvy, z něhož vyplývá, že smluvní státy mohou mít povinnost jednat společně a spolupracovat při účinné ochraně práv, k níž se zavázaly. Povinnost spolupracovat vzniká zejména tehdy, pokud účinné vyšetřování v rámci jedné jurisdikce vyžaduje zapojení dalšího smluvního státu pro objasnění okolností a pro postavení pachatele před soud. Ve smyslu článku 2 Úmluvy tato povinnost států spolupracovat v sobě obnáší jak povinnost požadovat spolupráci, tak povinnost spolupráci poskytnout. Povinnost spolupráce není nicméně povinností výsledku, ale prostředků. To znamená, že státy musí podniknout všechny rozumné kroky pro vzájemnou spolupráci a musí v dobré víře využít možnosti, které jsou jim k dispozici v rámci příslušných mezinárodních nástrojů. Procesní povinnost státu, od kterého se vyžaduje, aby se domáhal spolupráce, bude v tomto ohledu porušena, pokud tento stát nespustil vhodné mechanismy pro spolupráci stanovené relevantními mezinárodními smlouvami. U dožádaného státu dojde k porušení, pokud tento stát neodpověděl vhodným způsobem nebo neuvedl legitimní důvod pro odmítnutí požadované spolupráce.

V projednávané věci Španělsko požádalo Belgii o spolupráci v rámci systému zavedeného rámcovým rozhodnutím o EZR. Při posouzení, zda belgické orgány vhodně odpověděly na žádost o spolupráci a zda odmítly spolupráci z legitimních důvodů, Soud podotkl, že belgické orgány poskytly španělským orgánům dostatečně odůvodněnou odpověď. Připomněl, že mechanismus spočívá na vysoké úrovni důvěry mezi členskými státy Evropské unie, v rámci kterého existuje presumpce dodržování základních práv. V tomto ohledu Soud poukázal na odůvodnění belgického nejvyššího soudu, podle kterého odmítnutí vydat osobu musí být odůvodněné skutkovými okolnostmi naznačujícími zjevné nebezpečí pro základní práva dotčené osoby. Podle nejvyššího soudu v projednávané věci existovalo riziko, že vydáním do Španělska dojde k zásahu do základních práv N. J. E., konkrétně k porušení článku 3 Úmluvy z důvodu podmínek zbavení svobody. Tento přístup belgických soudů je dle Soudu v souladu se zásadou stanovenou ve věci *Pirozzi proti Belgii* (č. 21055/11, rozsudek ze dne 17. dubna 2018, § 60), podle níž se mechanismus vzájemného uznávání rozhodnutí v rámci Evropské unie nemá používat automaticky a mechanicky na úkor základních práv.

Soud dále uvedl, že riziko nelidského nebo ponižujícího zacházení může představovat legitimní důvod pro odmítnutí výkonu EZR a následně i odmítnutí spolupráce s vystavujícím státem. Je nicméně nezbytné, aby se takový postup opíral o dostatečný skutkový základ. Belgické soudy se opřely zejména o zprávu CPT (Evropský výbor pro zabránění mučení) z roku 2011, argument o španělské moderní politické historii a závěrečná doporučení Výboru OSN pro lidská práva z roku 2015 poukazující na existenci detencí *incommunicado* osob podezřelých z terorismu. Belgické soudy

nicméně nijak nezohlednily, že CPT v pozdějších zprávách již výtky k zacházení s osobami podezřelými z terorismu vůči Španělsku nevzněsl. Dále nijak neověřily, zda v roce 2016 stále trvala situace popsaná Výborem OSN pro lidská práva. Konečně rovněž neidentifikovaly existenci skutečného a individuálního rizika porušení práv plynoucích z Úmluvy pro N. J. E. ani případné strukturální nedostatky podmínek věznění ve Španělsku.

Soud zároveň poznamenal, že by vytýkaný režim věznění v případě N. J. E. patrně nebylo možné uplatnit, což belgické soudy blíže nezkoumaly. Navíc, celá řada jiných osob podezřelých z napojení na ETA byla různými státy do Španělska na základě EZR předána, a to i belgickými orgány. Za okolností projednávané věci měly dle Soudu belgické soudy požádat o dodatečné informace týkající se režimu uvěznění N. J. E., zvláště ve vztahu k místu a tam panujícím podmínkám, aby tak ověřily existenci konkrétního a skutečného rizika porušení Úmluvy.

S ohledem na výše uvedené Soud rozhodl, že posouzení belgických soudů v řízení o předání nebylo natolik důkladné, aby bylo možné dospět k závěru, že se uvedené důvody odmítnutí předání N. J. E. opíraly o dostatečný skutkový základ. Došlo proto k porušení procesní složky článku 2 Úmluvy.

III. Oddělené stanovisko

Soudce Spano spolu se soudcem Pavlim ve svém souhlasném stanovisku poukázali na tři důležité aspekty rozsudku. Vyzdvihli skutečnost, že povinnost spolupráce z pohledu procesní složky článku 2 Úmluvy byla poprvé použita ve vztahu k EZR. Dále uvedli, že stát, od kterého je spolupráce požadována, může tuto spolupráci odmítnout pouze tehdy, pokud pro to má legitimní důvod. Vnitrostátní soudy tohoto státu ve svém rozhodnutí musí zejména poskytnout zdůvodnění založené na dostatečném skutkovém základě. Soudci nakonec zdůraznili, že povinnost spolupráce členských států Rady Evropy je plně v souladu s účinnou ochranou práva na život zaručenou článkem 2 a také s obecnou povinností států vycházející z článku 1 Úmluvy přiznat každému, kdo se nachází v jejich jurisdikci, práva a svobody stanovené v Úmluvě.